

Vastaus Antero Eerolan ja 7 muun valtuutetun aloite toisen asteen maksuttomaan opetukseen siirtymisestä Vantaalla

VD/2164/00.02.00.03/2019

EL-H/AR/NJ

Antero Eerola ja 7 muuta valtuutettua jättivät seuraavan hallintosäännön mukaisen valtuustoaloitteen:
"Toisen asteen maksuttomaan opetukseen siirtyminen Vantaalla"

Suomen perustuslaki takaa kansalaisille sivistykselliset oikeudet. Perustuslain 16. pykälän mukaan jokaiselle on turvattava "yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä." Tämän voi sanoa koskevan myös toisen asteen koulutusta. Nykyisin pelkkä peruskoulu ei riitä työmarkkinoille. Edellytyksenä on käytännössä aina toisen asteen tutkinto. Toisen asteen oppimateriaalit voivat kuitenkin tulla yksittäiselle opiskelijalle hyvinkin kalliiksi. Opetushallituksen vuonna 2018 valmistuneen selvityksen mukaan lukio-opintojen hinta voi nousta jopa yli 2500 euron ja ammatillisessa koulutuksessa alasta riippuen vieläkin suuremmaksi.

Opetushallituksen mukaan toisen asteen koulutus on liian kallista useammalle kuin joka kolmannelle opiskelijalle. Noin kuudella prosentilla kustannukset vaikeudet ovat merkittäviä. Joskus oppimateriaalikulut voivat johtaa jopa opintojen keskeyttämiseen, vaikka ne eivät useimmiten olekaan keskeyttämisen ainoa syy. Edelleen opetushallitus kertoo, että joka kymmenes ammatillisen koulun 16-19-vuotias oppilas joutuu turvautumaan opintolainaan. Hyvinvointivaltiossa yhdenkään alaikäisen ei pitäisi joutua velkaantumaan opintojensa rahoittamiseksi. Hyvinvointivaltiossa myöskään vähävaraisuus ei saa olla syy opintojen keskeyttämiseen.

Vantaa on voimakkaasti kasvava vetovoimainen kaupunki. Myös sen tulevaisuus rakentuu osaamiselle ja koulutetuille ihmisille. Kaupungin etu on, että sen kaikki lahjakkuusreservit saadaan käyttöön riippumatta perheiden varallisuudesta.

Edellä olevan perusteella ja Vantaan kaupungin hallintosäännön 22. luvun I. kohtaan viitaten me allekirjoittaneet valtuutetut teemme seuraavan aloitteen:

* Vantaan kaupunki siirtyy omissa oppilaitoksissaan maksuttomaan toiseen asteen opetukseen vuodesta 2020 lähtien esimerkiksi kolmen vuoden siirtymäajalla. Osana kaupungin vuoden 2020 talousarvion valmistelua tehdään selvitys maksuttomuuteen siirtymisen kustannuksista ja aikataulusta."

Kaupunginvaltuuston 4.3.2019 § 20

Päätös:

Päätettiin ottaa asia käsiteltäväksi ja lähettää valtuustoaloite kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi.

Sivistystoimen toimiala toteaa vastauksenaan seuraavaa:

Perusopetuslain (1998/628) 31 §:ssä säädetään opetuksen maksuttomuudesta. Lain mukaan opetus ja sen edellyttämät oppikirjat ja muu oppimateriaali sekä työvälineet ja työaineet ovat oppilaalle maksuttomia. Lukiolaissa (2018/714) ja laissa ammatillisesta koulutuksesta (2017/531) ei vastaavaa kirjausta ole, laeissa on säädetty ainoastaan opetuksen maksuttomuudesta ja opiskelijoiden oikeudesta maksuttomaan ruokailuun (lukiolaki 35 § ja laki ammatillisesta koulutuksesta 100 §). Lukion

opetussuunnitelman perusteiden (2015) mukaan opiskelijat vastaavat itse henkilökohtaiseen opiskelukäyttöön tarkoitettujen työvälineiden, laitteiden ja materiaalien hankinnasta, ellei koulutuksen järjestäjä niitä tarjoa.

Laki ei velvoita koulutuksen järjestäjiä tarjoamaan työvälineitä ja työaineita toisen asteen opiskelijoille, joten materiaalihankinnat ovat lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa yleensä opiskelijan omalla vastuulla.

Opetushallituksen vuonna 2018 valmistuneessa toisen asteen koulutuksen koulutuskustannuksia koskevassa selvityksessä lukio-opintoihin liittyvät välttämättömät kustannukset arvioitiin keskimäärin 2 500 euroksi, kun opiskeluun soveltuvan kannettavan tietokoneen hinnaksi arvioidaan 600 euroa. Vantaalla edellytetään, että lukiolaiset hankkivat oman tietokoneen. Oppikirjojen ja tietokoneen lisäksi kustannuksia voivat aiheuttaa esimerkiksi koulumatkat sekä lukion toimintakulttuuriin kiinteästi kuuluvat asiat, kuten opintovierailut ja vanhojentanssit. Digioppimateriaalien/digitaalisuuden ei voida sanoa juurikaan vähentävän oppimateriaalien hankintaan kuuluvaa rahasummaa. Edullisimmat digioppimateriaalit ovat hieman edullisimpia kuin painetut oppikirjat (digimateriaali hieman yli 10€ ja painettu oppikirja hieman alle 20€) kun taas kalliimmat digioppimateriaalit voivat olla jopa kalliimpia kuin painetut materiaalit. Tämä riippuu muun muassa digioppimateriaalien lisenssien pituudesta. Digioppimateriaalien arvonlisävero on 24% painettujen oppimateriaalien alv:n ollessa 10%. Arvonlisäveroissa on siis 14% ero painettujen oppimateriaalien hyväksi.

Ammatillisessa koulutuksessa kustannukset vaihtelivat riippuen siitä, mitä alaa tai tutkintoa nuori opiskelee. Pääsääntöisesti kulut ovat joitakin satoja euroja. Välttömästi koulutukseen liittyviä kustannuksia syntyy esimerkiksi opiskelua varten hankittavista, henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitetuista ja opiskelun edellyttämistä oppikirjoista, materiaaleista, työvälineistä, koneista ja laitteista sekä muista tarvikkeista, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijalle. Ammattiopisto Variassa opiskelijoiden ei tarvitse hankkia omaa tietokonetta. Tietyillä aloilla, esimerkiksi kuvallisessa ilmaisussa opiskelijat kuitenkin usein hankkivat oman tietokoneen, vaikka heitä ei siihen veloiteta.

Vantaan ammattiopisto Variassa selvitettiin vuonna 2017 ammatillisen koulutuksen opiskelijoille aiheuttamia kustannuksia. Tiedot on kerätty 20.9.2017. Hiusalan perustutkinnon kustannukset opiskelijalle olivat kalleimmat – kustannukset koko opiskelun ajalta olivat 1125€. Kone- ja tuotantotekniikan perustutkinnon, kiinteistöpalvelujen perustutkinnon sekä tieto- ja tietoliikennetekniikan perustutkinnon kustannukset olivat opiskelijalle halvimmat – kustannukset koko opiskelun ajalta olivat 35€. Selvityksen perusteella laskettu tutkintojen keskiarvoinen kustannus opiskelijoille oli hieman alle 450€.

Vantaan suomenkielisissä päivälukioissa opiskeli 20.9.2018 tilastointipäivän mukaan 3650 opiskelijaa, joista ensimmäisen vuoden opiskelijoita oli 1184. Mikäli Vantaa siirtyisi kaikissa toisen asteen oppilaitoksissa opiskelijalle maksuttomaan oppimateriaaliin esimerkiksi kolmen vuoden siirtymäajalla, kustannukset olisivat tämänhetkisten kustannusarvioiden mukaan lukiokoulutuksen osalta noin 2,96 milj. €/vuositaso ja Vantaan ammattiopisto Varian osalta noin 0,5 milj. €/vuositaso. Yhteensä tämä tarkoittaisi n. 3,5 miljoonan euron kustannuslisäystä. On huomioitava, että edellä esitetyt kustannukset koskevat yhden vuositason opiskelijoiden kaikkia hankintoja, jotka oppimateriaalien osalta jakautuvat eri opiskeluvuosille. Pääpaino hankinnoissa on kuitenkin ensimmäisessä vuodessa muun muassa lukiolaisten hankkimasta tietokoneesta johtuen.

Vantaan lukio-opiskelijoista sekä ammattiopisto Varian opiskelijoista hieman alle kolmasosa on kotoisin muualta kuin Vantaalta. Maksuttomat oppimateriaalit eivät siis hyödyttäisi ainoastaan vantaalaisia, vaan

myös muista lähikunnista tulevia opiskelijoita. Mikäli Vantaa päättäisi muista pääkaupunkiseudun kunnista poiketen siirtyä kokonaan maksuttomiin oppimateriaaleihin, päätös voisi houkutella entistä useampia opiskelijoita hakemaan Vantaalle opiskelemaan. Oppilaitosten vetovoimaisuuden lisääntyessä yleensä myös sisäänpääsykeskiarvot ja -pisteet nousevat. Tällöin yhä useammalla perusopetuksessa heikommin pärjänneellä vantaalaisella nuorella olisi riski jäädä opintojen ulkopuolelle. Oppimateriaalien maksuttomuuden ei siis voida suoraan päätellä johtavan opiskelijoiden tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen mahdollisuuksiin tai vantaalaisten koulutustason nousuun vaan sillä voi myös olla päinvastaisia seurauksia, jos maksuttomiin oppimateriaaleihin ei siirrytä valtakunnallisesti.

Opiskelijoiden menestymistä vanhempien varallisuudesta ja yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta voidaan tukea huolehtimalla siitä, että opiskeluista aiheutuvat kustannukset pysyvät kohtuullisina. Opiskeluista aiheutuviin kustannuksiin voidaan vaikuttaa muun muassa oppimateriaalivalinnoilla. Vantaan lukiot ovat mukana PKS-lukiot digiaikaan -hankkeessa, jossa pilotoidaan muun muassa kaikille maksuttomien verkko-oppimateriaalien laatimista. Tarvittaessa opiskelija voi saada opintotukea, koulumatkatukea ja toimeentulotukea Kelasta, jos tuen myöntämisen edellytykset täyttyvät.

Elokuusta 1.8.2019 alkaen pienituloisten perheiden ammatillista tai lukiokoulutusta suorittavat lapset voivat saada opintorahan oppimateriaalilisää 46,80€/kk. Oppimateriaalilisään ovat oikeutettuja vanhempansa luona asuvat alle 20-vuotiaat ja muualla asuvat alle 18-vuotiaat, joiden vanhempien vuositulot ovat yhteensä enintään 41 100 euroa. Lisän voivat saada myös alle 17-vuotiaat lapsilisän piirissä olevat opiskelijat. Oppimateriaalilisä myönnetään ilman hakemusta niille opiskelijoille, jotka saavat jo opintorahaa. Elokuusta 2019 alkaen muuttuu myös lukio-opintojen lukuvuosittainen opintotukiaika. Lukiolainen voi saada opintotukea 10 kuukaudelta elokuun alusta toukokuun loppuun.

Hallitusohjelmassa on kirjaus oppivelvollisuusiän pidentämisestä, joka luonnollisesti johtaisi toisen asteen opetuksen maksuttomuuteen siltä osin, kuin oppivelvollisuusikä pitenee. Tilannetta seurataan tarkasti mahdollisten tulevien lakimuutosten osalta.

Kaupunginhallitus 7.10.2019 § 14

Sivistystoimen apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään antaa Antero Eerolalle ja 7 muulle aloitteen allekirjoittaneelle valtuutetulle esityksen mukainen kaupunginhallituksen vastaus.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liite:

- Vastaus Antero Eerolan ja 7 muun valtuutetun aloite toisen asteen maksuttomaan opetukseen siirtymisestä Vantaalla

Täytäntöönpano: kaupunginkanslia

Muutoksenhakuohje: 3.1. Oikaisuvaatimus- ja valituskielto

Lisätiedot:

nuoriso- ja aikuiskoulutuksen johtaja Ari Ranki, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi